

CARLES FONTSERÈ
Primària

Índex

1. Presentació de Carles Fontserè	3
2. Presentació de l'activitat	4
Objectius i competències	4
3. Estructura i continguts de la proposta	6
3.1 Presentació de Carles Fontserè	6
Guerra i postguerra	7
La primera visita a Catalunya	7
3.2 Fotografies, pintures i textos de Carles Fontserè. La seva experiència a Catalunya	9
Fotografia	9
Textos	10
Fitxa textos <i>exemple</i>	12
Pintures	12
Activitat	14
3.3 Activitat final: posem-nos en la pell de Fontserè!	15
Fitxa activitat	17
4. Criteris d'avaluació	18
5. Materials educatius	19
6. Bibliografia	20

1. Presentació de Carles Fontserè

Carles Fontserè torna a Catalunya per primera vegada l'any 1956, tot aprofitant un període en què el franquisme esdevé una mica més aperturista i permissiu amb el retorn dels exiliats. Acompanyat de la seva dona, Terry Broch, es retrobarà amb paisatges i persones que durant disset anys no havia vist. Durant els sis mesos que dura la seva estada, visitarà diferents localitats del país, i passarà llargues temporades a Barcelona, Vilanova del Vallès i Vilassar de Mar.

Acompanyat de la seva càmera, captarà aquest retrobament, i amb els seus textos explicarà anys més tard les sensacions que va tenir en veure que res no havia canviat des del 1939, moment en què va haver de deixar el país. Finalment, els seus quadres reflexionaran sobre els paisatges d'una manera més lliure i poètica, allunyant-se de l'Espanya de postguerra i recreant-se en la seva estima pel territori.

Aquest serà el primer de tot un seguit de viatges que Carles Fontserè i Terry Broch faran a Catalunya, fins a instal·lar-s'hi definitivament l'any 1973, després d'haver comprat un terreny amb dues cases de pagès a Porqueres.

2. Presentació de l'activitat

Aquesta és una proposta de diferents activitats per fer a classe, sobre l'obra i la figura de Carles Fontserè. El docent pot obtenir els materials, per dur a terme cada una de les activitats, descarregant-los en aquest mateix web. A la secció "Material didàctic" hi ha la presentació de Carles Fontserè i el dossier pel docent. A la secció "Descàrrega de recursos" hi ha tot un seguit de fitxers ZIP amb el material per a fer les activitats. En aquest sentit es recomana seguir l'esquema de la pàgina 19 del dossier pel docent per comprendre la disposició dels materials descarregats mitjançant els ZIP.

Proposem tot un seguit d'activitats que permeten als alumnes la descoberta de Carles Fontserè, artista multidisciplinari català del qual l'any 2016 se'n celebra el centenari. Analtzarem els seus textos, les seves fotografies i les seves pintures, concretament del període en el qual torna a Catalunya per primer cop després d'haver-se exiliat a França, Mèxic i finalment als Estats Units, on va viure des de principis dels anys cinquanta fins al 1973.

Partint de les fotografies que realitzà al llarg de la seva estada al territori català l'any 1956, ens aproparem al context històric de la Guerra Civil Espanyola i la dictadura franquista. Els seus escrits ens ajudaran a entendre les fotografies: intentarem entendre què li crida l'atenció i com intenta expressar-ho amb un llenguatge visual. Finalment, analitzarem les similituds i diferències entre les fotografies i els quadres de paisatges de Catalunya que pinta durant aquest mateix període, tot indagant en les peculiaritats de cada llenguatge i emfatitzant el seu caràcter d'artista multidisciplinari.

Finalment, i partint de les vivències de Carles Fontserè, explorarem la biografia pròpia per treballar a partir d'algun espai o experiència personal dels alumnes i les seves famílies. Utilitzarem el format entrevista per investigar sobre algun lloc o esdeveniment, i utilitzarem la fotografia i la pintura per reinterpretar aquesta experiència.

L'activitat està plantejada a partir de tres blocs diferenciats: descoberta de Carles Fontserè, aproximació a la seva obra, i elaboració d'una obra pròpia. Cada bloc té un còmput d'hores aproximat, amb un total de deu hores de treball. No obstant això, cada professor o professora pot adaptar l'activitat, segons el temps de què disposi.

En motiu de la celebració del centenari de Carles Fontserè, es va encarregar aquest projecte educatiu a Àgora Serveis Culturals. El disseny pedagògic ha estat elaborat per la Lara Amat.

Objectius i competències

- De contingut
 - Conèixer Carles Fontserè i valorar-ne el llegat cultural.
 - Aprendre a comunicar idees i experiències a través del llenguatge visual.
 - Valorar la diferència entre els llenguatges literari, pictòric i fotogràfic.
 - Conèixer el context històric de Catalunya i Espanya durant la Guerra Civil

Espanyola i la dictadura franquista.

- Apreciar que l'art és una manera de donar forma a les experiències, a les idees i a les emocions.
- De mètode
 - Observar detingudament les fotografies de Carles Fontserè per descobrir la Catalunya dels anys cinquanta.
 - Relacionar les produccions de Carles Fontserè (textual, pictòrica i fotogràfica) i entendre diferents maneres de comunicar una idea o experiència.
 - Produir textos orals i audiovisuals de producció pròpia amb preparació prèvia.
 - Indagar en la pròpia biografia tot utilitzant el llenguatge textual i visual, tal com feia Carles Fontserè, posant en joc la memòria i la imaginació.
- D'actitud
 - Interessar-se a descobrir la cultura i el patrimoni catalans.
 - Fomentar la comunicació verbal (oral i escrita) i no verbal en els alumnes.
 - Escoltar i respectar els companys.

Paral·lelament, la proposta treballa de manera directa les competències bàsiques següents:

- Competències comunicatives lingüística i audiovisual: la proposta posa èmfasi en la comunicació oral i escrita a partir de dinàmiques i activitats, així com en l'aproximació als llenguatges audiovisuals.
- Competències artística i cultural: d'una banda, i en tant que treballarem directament amb l'obra d'un artista, la proposta vol valorar, conèixer i comprendre diferents manifestacions culturals i artístiques; de l'altra, i tenint en compte que l'alumne haurà de produir una obra, s'afavoreix la creativitat, l'expressió i la comunicació de l'alumne.
- Competències específiques centrades a conviure i habitar el món: el diàleg intergeneracional i la valoració de les manifestacions i produccions culturals ajuden a tenir en compte l'enriquiment que proporcionen les relacions socials i, per tant, a aprendre a conviure.

3. Estructura i continguts de la proposta

3.1 Presentació de Carles Fontserè

<u>Objectius</u>	Presentar Carles Fontserè Conèixer el context històric de Catalunya als anys cinquanta
<u>Durada</u>	1 hora
<u>Materials</u>	A. Autoretrats de Carles Fontserè B. Cartell "Libertat! F.A.I" de Carles Fontserè
<u>Metodologia</u>	Diàleg a l'aula a partir dels materials proporcionats

Per començar, presentarem el personatge al grup, en posarem en relleu la condició d'exiliat i explicarem breument el context de la Guerra Civil Espanyola i la dictadura del general Franco. Ens interessa posar èmfasi en el fet que, durant gairebé vint anys, no va poder tornar al seu país. Per fer-ho, disposarem d'alguns autoretrats que mostren Carles Fontserè i la seva dona en diferents contextos per entendre la seva biografia¹.

Per presentar el personatge podem partir de la fotografia de Carles Fontserè amb la ciutat de Nova York de fons: podem preguntar als alumnes si reconeixen la ciutat que apareix al fons, i si s'imaginem qui és el personatge que hi apareix. Carles Fontserè va ser un artista multidisciplinari que va néixer a Barcelona fa cent anys, l'any 1916. En diem multidisciplinari perquè va treballar en molts àmbits: cartellisme, dibuix, escenografia, pintura, fotografia... Nosaltres coneixerem, sobretot, la seva feina com a fotògraf i pintor.

Podem explicar la seva relació amb la ciutat de Nova York preguntant directament als alumnes: per què creieu que estava a la ciutat? Què deuria fer a Nova York? Carles Fontserè va viure gairebé vint-i-cinc anys a Nova York, després d'haver passat un any a Mèxic i nou anys a França. Tot plegat, a causa de la seva vinculació amb el bàndol republicà durant la Guerra Civil Espanyola. Carles Fontserè va haver d'exiliar-se² a diferents països fins a l'any 1973, moment en el qual torna definitivament a Catalunya.

1 També podem mostrar aquest petit vídeo de VilaWeb que explica breument la vida de l'artista: <https://www.youtube.com/watch?v=hYSsLF5dS8A> > [Consulta: 15 de setembre de 2016].

2 Anar-se'n, voluntàriament o obligatòriament, del país propi, sobretot per motius polítics.

Guerra i postguerra

Els inicis de Carles Fontserè com artista ens remunten a la seva tasca com a cartellista durant la Guerra Civil Espanyola. L'any 1936 un grup de militars s'alça en contra del govern de la República, escollit democràticament, la qual cosa inicia una guerra civil que s'allarga fins a l'any 1939. Durant aquest període, molts ciutadans van participar, militarment o no, en la defensa del govern de la República o en l'intent de derrocar-lo i imposar un nou règim. Amb només vint anys, Carles Fontserè comença a fer cartells propagandístics en favor de la República, i els continuarà realitzant, juntament amb pintures murals, fins al final del conflicte. Si ens fixem atentament en el cartell "Libertat! F.A.I." de Carles Fontserè, veurem com eren els cartells en aquell moment: la majoria eren dibuixats, amb colors intensos, i tots estaven pensats perquè el lector els entengués ràpidament. Seguint amb la metodologia proposada, podem introduir aquestes idees tot observant directament el cartell.

Conegut per la seva posició política, en acabar el conflicte Fontserè haurà de fugir del país, creuant a peu la frontera amb França, on va viure abans d'instal·lar-se als Estats Units d'Amèrica. Un cop a Nova York, continua treballant com a artista en diferents àmbits: durant una temporada dibuixarà el còmic Bill Elliot, però també serà fotoreporter i director artístic d'una revista.

Durant tot aquest període, tot i ser ben lluny del seu país d'origen, Fontserè decorava casa seva amb elements que el feien recordar els seus orígens: tenia, per exemple, unes rajoles catalanes del segle XVIII sobre la campana de la xemeneia; dues d'elles deien "*bona casa – bona brasa*".

A Nova York Carles Fontserè va trobar una comunitat d'exiliats espanyols amb qui en moltes ocasions compartia sopars i festes. Entre ells s'ajudaven a trobar feina o començar una nova vida als Estats Units. Fontserè mateix, per exemple, ajudarà el jove Leonard Balada, músic català, a instal·lar-se a la ciutat per primer cop l'any 1958.

La primera visita a Catalunya

Pels volts de 1956, després d'enviar-se cartes amb Eduard Miralta i la seva dona, Marina — amics seus que vivien a Catalunya —, es planteja la idea de visitar per primer cop el seu país després del conflicte, aquest cop amb la seva dona, Terry Broch, que era americana. Carles Fontserè aprofita un moment en el qual la dictadura franquista és una mica més aperturista i permissiva amb el retorn dels exiliats, i no té gaire problemes per aconseguir la documentació necessària per al viatge.

Travessen l'Atlàntic en direcció a París amb vaixell. Un cop hi arriben, recorda la ciutat que el va acollir durant gairebé una dècada, i passen uns dies visitant la ciutat abans d'agafar el

tren que els portarà al seu destí final, Catalunya. A Cerbère fan un canvi de tren, i llavors comencen a descobrir els símptomes de la postguerra: el tren, antic, funcionava amb carbó de mala qualitat a jutjar per l'olor, i no podia agafar gaire velocitat. No obstant això, Fontserè comentava que no era un inconvenient per a ell: volia recrear-se mirant els paisatges que havia deixat.

Durant aquests sis mesos d'estada, s'instal·laran bàsicament a Barcelona i Vilanova del Vallès, on Fontserè havia estiuejat de petit i on el seu amic Eduard Miralta disposava d'una segona residència, Can Tatay. No obstant això, faran escapades i excursions per diferents punts del territori. Un d'aquests petits viatges el porta al Pirineu, juntament amb Ramon Miralta, cosí de l'Eduard, la seva dona i un altre matrimoni. Proposen una travessa a peu que començava a la Vall de Núria i acabava al poble de Setcases: Fontserè, content perquè feia anys que no practicava el muntanyisme (una activitat que llavors es vinculava al catalanisme militant), accepta de bon grat. Tanmateix, l'artista acaba l'excursió amb el peu trencat fruit del cansament: per sort, uns caçadors de Setcases van fer pujar un mul al refugi d'Ulldeter per tal de baixar-lo a la ciutat.

A causa de l'accident i la necessària recuperació, Carles Fontserè i Terry Broch s'instal·len en una petita casa a Vilassar de Mar, propietat d'uns amics seus. Amb un cavallet i una paleta, Fontserè podrà treballar còmodament en les seves pintures. Segons les seves memòries, en poc temps pinta mitja dotzena de teles a l'acrílic.

Al llarg de la seva estada a Catalunya, Fontserè copsa les seves sensacions mitjançant diferents llenguatges i disciplines (fotografia, pintura i escriptura), cosa que evidencia la seva condició d'artista multidisciplinari. Comparant les diferents produccions, veurem com Fontserè explora cada disciplina de manera diferent, buscant-ne l'especificitat, explorant cada llenguatge segons la capacitat d'explicar idees o sentiments, de recollir experiències.

3.2 Fotografies, pintures i textos de Carles Fontserè. La seva experiència a Catalunya

<u>Objectius</u>	Conèixer les produccions artístiques de Carles Fontserè Valorar la diferència entre el llenguatge literari, pictòric i fotogràfic Experimentar amb les fotografies de Fontserè, comunicant idees i experiències a través del llenguatge visual
<u>Durada</u>	3-4 hores
<u>Materials</u>	A. Fotografies de Carles Fontserè a Catalunya B. Fitxes de treball dels textos C. Pintures de Catalunya D. Exemples
<u>Metodologia</u>	Proposem fer l'anàlisi de les fotografies amb tota la classe, treballar els textos en petit grup i tornar a veure les pintures amb tota la classe. Proposem treballar en petits grups per després fer una posada en comú amb tota la classe.

Un cop familiaritzats amb el personatge, passarem a conèixer les seves impressions del viatge a partir de les seves produccions artístiques. Començarem amb les seves fotografies, i a poc a poc anirem descobrint altres llenguatges: la pintura i l'escriptura. Tot plegat ens permetrà conèixer quina va ser la seva impressió quan es va retrobar amb el país que havia hagut d'abandonar uns anys abans.

Fotografia

Quan Carles Fontserè visita Catalunya per primer cop tot just ha començat a fer fotografies. El tipus d'imatge que ens presenta, per tant, correspon a una mirada clàssica sobre el gènere documental barrejada amb una mirada sentimental. El seu ull es fixa en les condicions de vida de la gent que habita aquests indrets, així com en l'estat dels monuments o dels pobles. Ràpidament reconeixem una Espanya en plena postguerra, congelada en el temps. Els personatges miren a càmera amb expressió de dolor, de patiment.

Proposem visualitzar les imatges en grup i encetar un debat en què anem descobrint la mirada de Carles Fontserè, anant del més general al més concret. Ens fixarem en què ens mostren aquestes fotografies (si hi ha gent: com són, què fan, com van vestits, quina edat tenen, quina cara fan...; si hi ha edificis: és un entorn rural o urbà, en quin estat estan, hi ha algú al paisatge...). Podem elaborar una llista d'idees generals a la pissarra perquè puguem recordar tot el que s'hagi anat comentant i ho puguem comparar amb les sensacions que ens despertaran les pintures i els textos.

A partir de les imatges, imaginarem com era Catalunya en l'època, i sobretot, en què ha canviat des dels anys cinquanta. Potser ens crida l'atenció que no hi ha cotxes, que la roba és diferent, o fins i tot que totes les fotografies són en blanc i negre. Podem aprofitar per explicar que Fontserè fa la major part de les seves fotografies en blanc i negre, que és el més comú en l'època. Si als alumnes els crida l'atenció aquest fet, podem imaginar com serien les imatges en color: ens suggeririen alguna cosa diferent? Els paisatges ens semblarien igual de desoladors? Si als alumnes aquest fet no els ha cridat l'atenció, el deixarem de banda per comentar-lo més endavant en comparació amb les seves pintures.

Finalment, també podem comparar aquestes imatges de Catalunya amb el retrat de Fontserè a Nova York [\[fig1\]](#) citat en el primer apartat. El retrat ens mostra un entorn molt urbanitzat i modern, mentre que les fotografies de Catalunya ens mostren un entorn rural i empobrit. Recuperar aquest retrat també ens ajudarà a imaginar com es va sentir Fontserè en veure aquest canvi tan gran entre tots dos països.

Textos

Al quart volum de les seves memòries, en què estava treballant abans de morir, l'any 2007, i que encara són inèdites, Carles Fontserè explica les sensacions que va sentir en tornar a Catalunya. Tot seguit en reproduïm sis fragments per llegir a classe:

“El 18 de juliol vam prendre el tren a la Gare d'Austerlitz fins a Cerbère, on vam passar la duana espanyola i canviar de tren. La màquina de l'espanyol era de vapor i s'alimentava amb carbó de mala qualitat, a jutjar pel tuf que desprenia el fum, de manera que l'hora d'arribada a Barcelona era imprecisa. Això no em va privar de contemplar el paisatge amb il·lusió; al contrari, la lentitud del tren em va permetre gaudir-lo plenament i constatar que des del 1939 res no havia canviat, excepte les estacions, que havien envellit i el rellotge s'havia cansat de funcionar.”

“Vaig trobar Barcelona polsosa, somorta i grisa, en travessar la plaça de Catalunya i entrar a la Rambla per anar a veure en Tasis a la seva llibreria, a la de Caputxins 42, em va sorprendre desagradablement el tuf que arribava del port i dels ferrocarrils de l'Estació de França, la presència de carros de tracció animal per al transport, entre cotxes atrotinats, tramvies abarrotats, amb gent penjada als estreps.”

“Sortir de Barcelona per la zona que avui travessa l'avinguda Meridiana era circular per un sender polsós, sense empedrar ni asfaltar, que travessava nuclis dispersos de barraques i cases barates per sobre de les quals passaven els cables d'alta tensió

d'una línia elèctrica monumental. Un veritable desastre urbà. (...) En aquest recorregut, vaig poder constatar amb gran pena el miserable nivell de vida de la gent humil, obligada a fer cua al carrer per emplenar un petit bidó de petroli per encendre el fogó amb el qual cuinar el menjar de cada dia.”

“Rafael Trueta, amb el qual jo havia jugat de noi, ara té 40 anys, està casat, amb casa pròpia, heretada dels pares, carro, cavall i uns horts. No treballa altres terres perquè els seus fills no volen continuar fent de pagès. El seu noi despunta com a corredor ciclista i la seva noia, molt bonica, treballa en la botiga del poble i se la veu anar amunt i avall amb bicicleta (vint anys enrere una filla de pagès no s’hauria atrevit a anar-hi). Trueta no es queixa de la seva sort. ‘Som pobres, però no ens falta de res’, diu. Considera que el poble ha progressat, ara tenen voreres al carrer i aigua corrent a les cases. Han acabat de construir una escola molt maca per a les noies i a la carretera hi han penjat unes bombilles. Durant la guerra va lluitar amb els ‘rojos’, però el seu germà, amb els ‘nacionals’, perquè va donar la casualitat que un feia el servei en una banda i l’altre en l’altra. Ara viuen els dos a Vilanova sense diferències.”

“Seguint els costums que teníem la Terry i jo de donar un tomb després de sopar, a les nits ens arribàvem altre cop a la Rambla. Aquesta, per mor de les restriccions elèctriques, estava mig a les fosques, amb la major part de cafès i restaurants tancats. Una manifestació penosa de la misèria imperant.”

“En una d’aquelles anades a banyar-nos al Masnou, la platja estava deserta, però tot d’una va aparèixer una parella de la Guàrdia Civil, que anava amb bicicleta, amb el seu tricorni i el seu fusell en bandolera. Així que ens veieren, deixaren les bicicletes, travessaren la via del tren, i dirigint-se a l’Eduard, que estava prenent el sol estirat a la sorra, el saludaren militarment, i li ordenaren que es cordés els tirants del seu vestit de bany, tal com estava prescrit. Que un home ensenyés el pit era una immoralitat inadmissible en l’Espanya catòlica de Franco.”

Proposem treballar en petits grups per tal d’extreure les idees principals del text. Els alumnes hauran d’esbrinar quina és l’opinió de Carles Fontserè, com se sent l’artista, destacar aquelles fragments que els fan pensar això i subratllar els adjectius que trobin al text. Per fer-ho, disposaran d’unes fitxes de treball amb totes les indicacions. Finalment, compartirem les opinions amb el grup classe: un membre de cada grup haurà de llegir el text a la resta, tenint cura de l’entonació i les pauses (diferenciant aquelles marcades per comes i aquelles per punts), i explicar les idees que han extret del text.

Per acabar, tornarem a mirar les imatges i compararem les sensacions que ens han despertat les imatges i els textos. Ens fixarem en com Carles Fontserè utilitza cada llenguatge per expressar idees: en el primer cas, utilitza el blanc i negre en les seves fotografies, i tria espais desolats i en alguns casos en runes per descriure l’estat en què queda un país després d’una guerra; en l’altre, utilitza noms i adjectius (el rellotge que es cansa de funcionar; la ciutat polsosa, somorta i grisa; etc.) que generen una atmosfera de desgast i tristesa. Per fer-ho, utilitzarem els adjectius dels textos que haurem marcat anteriorment per relacionar-los amb les fotografies: podem tenir les imatges penjades a la paret i enganxar a sota paperets amb els adjectius escrits. És convenient deixar l’activitat penjada, perquè recuperarem els adjectius per analitzar les pintures.

Fitxa textos *exemple*

Llegeix atentament aquest text i contesta les preguntes.

- Quina és la idea principal del text?
- Quina és l'opinió de Carles Fontserè sobre la Catalunya dels anys cinquanta?
- Marca en el text els adjectius que Carles Fontserè utilitza.
- Destaca en el text les paraules o fragments que et fan pensar això.

Exemple:

“A vegades, els fills dels Corberó s’entretenien veient passar per la carretera, en direcció Barcelona, els primers cotxes de turistes que venien de França, els reconeixien per la modernitat del model i la matrícula.”

Catalunya no tenia turisme i per això alguns nens se sorprenien de veure estrangers. Els cotxes tan nous que portaven cridaven l'atenció, perquè aquí només n'hi havia de vells.

Pintures

Finalment, veurem alguns dels quadres que pinta en motiu de la seva estada a Catalunya, després que es trenqués el peu en una excursió al Pirineu. Ens centrarem concretament en dos, ja que recorden les fotografies que ell mateix havia realitzat al territori català.

Les dues pintures mostren dos espais diferents: un bosc i un grup de cases en un poble de costa. Mirant-les, es fa evident que Carles Fontserè no fugí del realisme: en ambdós casos reconeixem perfectament l'escena. No obstant això, tot i que sembli una transcripció fidel de la realitat, no n'és esclau. Les seves pintures semblen que plantegin un cert somieig, una certa llunyania. Carles Fontserè ens ofereix una visió poètica, un collage de recordances.

Seguint amb la metodologia proposada, comentarem conjuntament les pintures. Ens fixarem en els paisatges i els descriurem, pensant si els podríem reconèixer, si ens resulten familiars. Plantejarem si són reals o imaginats, i indicarem què ens ho fa pensar: el color, el dibuix, la llum...

Compararem les seves fotografies amb les seves pintures. En aquest cas, disposem de fotografies que han pogut servir d'inspiració a Carles Fontserè per tal de fer les seves pintures. Si no ha sortit abans, en aquest moment veurem clarament com les fotografies són en blanc i negre, mentre que les pintures tenen uns colors molt vius i purs. Ens preguntarem si els colors que utilitza són realistes, i sobretot, per què Fontserè utilitza aquests i no uns altres. Podem fixar-nos també en la lluminositat dels seus quadres, i imaginar a partir d'aquí estacions de l'any, la temperatura que faria, com aniríem vestits si estiguéssim a dins del quadre... Pensarem si podem fer el mateix amb les seves fotografies, i sobretot si ens imaginem el mateix.

Havent arribat a aquest punt, pensarem quina de les dues propostes (fotografia i pintura) ens sembla més real. Si ens fixem ara en el procés creatiu de cada disciplina, ens adonem que són molt diferents. En el primer cas, Fontserè es desplaça a un espai concret i, amb la seva càmera, documenta allò que veu i sent. La seva experiència immediata queda reflectida en les fotografies. En el segon cas, en canvi, Fontserè treballa des del seu estudi, tot recordant paisatges, recuperant-los ara del seu imaginari, modificant-los per tal que traslladin en l'espectador les mateixes sensacions i vivències. Partint d'aquests dos exemples, veiem com els seus quadres tenen un valor molt més expressiu: l'artista no vol explicar com són exactament aquests paisatges, sinó com se sent ell veient-los, recordant-los.

En darrer lloc, compararem fotografia, pintura i text a partir de l'activitat dels adjectius esmentada anteriorment. Pensarem si els adjectius podrien servir per descriure les seves pintures, i ens adonarem que, en aquest cas, no hi ha una relació directa. Tant les seves fotografies com els seus textos plantegen espais empobrits, vells i fins i tot destrossats, mentre que les seves pintures ens mostren espais plens de vitalitat i llum, que desprenen una certa calidesa. Les pintures, per tant, no concorden amb els sentiments que desperten les imatges: Carles Fontserè utilitza el color per parlar d'espais estimats, viscuts; per alterar la imatge de la realitat.

Activitat

Tenint en compte que Carles Fontserè no utilitza la pintura per representar allò que pensa i explica a les memòries sinó per recrear-se en aquests espais imaginats i estimats, utilitzarem el color per modificar les sensacions que ens donen les seves fotografies. A partir de retoladors, ceres i pintures, afegirem color a les imatges mentre imaginem com les hauria pintat Carles Fontserè, com hauria recordat aquells paisatges i persones des de l'afecte.

3.3 Activitat final: posem-nos en la pell de Fontserè!

<u>Objectius</u>	Traslladar l'experiència de l'artista a la nostra pròpia biografia Elaborar textos com a resultat d'experiències i emocions, que s'adeqüin a les necessitats de cada cas Conèixer la pròpia biografia a partir del diàleg intergeneracional Aprendre a seguir un esquema de treball Aprendre a comunicar idees i experiències mitjançant el llenguatge visual
<u>Durada</u>	4-5 hores
<u>Materials</u>	A. Fitxa de l'activitat amb esquematització B. Exemples
<u>Metodologia</u>	Es tracta d'un treball individual en què cada alumne parteix d'unes pautes de treball

Què passaria si, com li va passar a Carles Fontserè, tornéssim a un lloc on fes molt de temps que no hem estat? Com ens trobaríem l'espai? Hauria canviat? Hi viuria la mateixa gent? Proposem una activitat final en què els alumnes, partint de la seva pròpia biografia, puguin elaborar una obra d'art a partir de les seves vivències i memòries, tal com feia Carles Fontserè.

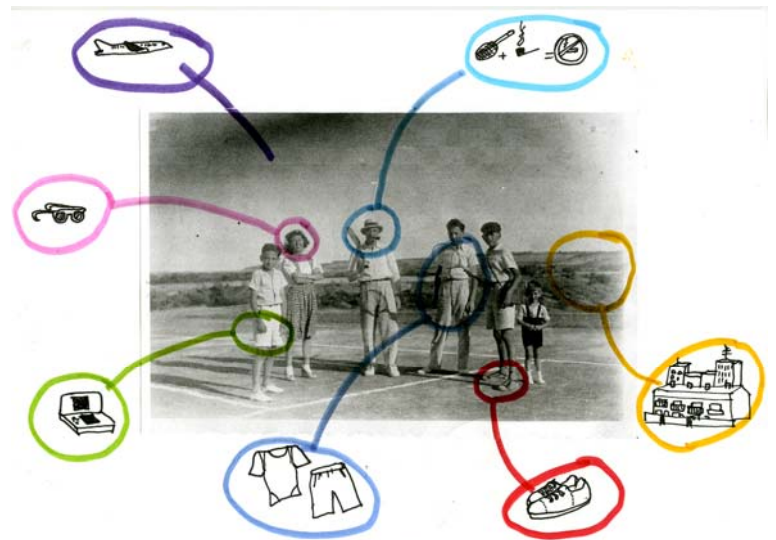
Per començar, haurem de pensar en un espai que faci molt de temps que no veiem o visitem: fins i tot pot ser un espai del qual ens hagin parlat els nostres familiars, però que nosaltres mai hàgim vist. Pot ser la nostra habitació de l'antic pis on vivíem, el poble d'estiu de la nostra família, el país on vivíem abans de ser a Catalunya... Un cop l'hàgim triat, passarem a investigar sobre aquest espai. Entrevistarem algú de la família que pugui parlar-nos d'aquell espai o experiència. Per fer-ho, partirem dels nostres propis records, que haurem anotat prèviament.

Carles Fontserè, a les seves memòries, no només explica com era Catalunya en aquell moment, sinó que també comparteix anècdotes fruit de retrobar-se amb gent que feia molt de temps que no veia. Aquí en tenim una que podem compartir amb els alumnes per ajudar-los a fer-se preguntes: ens ha passat alguna vegada, això? Com va ser? Creieu que les persones dels espais que heu triat deuen haver canviat? Els reconeixeríeu? Com deuen ser ara?

“La proximitat de Can Tatay a Vilanova em permetia anar-hi sovint tot caminant (...) En passar pels carrers els pagesos em reconeixien, i jo a ells; sovint, però, m'equivocava tontament de persona, em creia que estava parlant, posem pel cas, amb la dona del barber quan en realitat parlava amb la filla, que havia madurat durant els més de vint anys transcorreguts sense veure'ns. La Terry s'hi feia un tip de riure, perquè la mateixa equivocació vaig repetir-la, com un beneit, diverses vegades.”

Un cop hàgim elaborat el text, buscarem alguna fotografia (ja sigui en l'àlbum familiar o a Google) i la manipularem per tal que reculli la nostra experiència personal. Podem utilitzar qualsevol tècnica: fer un collage retallant la fotografia, escriure en la imatge, pintar la imatge, etc.

Per acabar, compartirem les experiències amb el grup classe, i valorarem les possibilitats expressives de les arts per expressar emocions i vivències. Compararem la quotidianitat dels diferents alumnes i també dels diferents moments històrics, recuperant, si cal, les experiències narrades per Carles Fontserè. Per fer aquest tancament podem treballar en petits grups per tal de sentir amb profunditat les experiències de l'altre.

Fitxa activitat

Què passaria si tornéssim a un lloc on fes molt de temps que no hem estat? Com ens el trobaríem? Hauria canviat? Hi viuria la mateixa gent? Per fer l'activitat següent pensarem en les nostres vivències per elaborar una petita obra d'art, tal com feia Carles Fontserè.

1. Tria un espai que faci temps que no visites: pot ser el poble dels teus avis, el lloc on anaves a estiuejar amb la família, l'habitació del lloc on vivies abans, el teu país d'origen... Un cop el tinguis clar, fes un petit text descrivint com era i què en recordes.
2. Segur que hi ha algú de la teva família que et pot ajudar a recordar-lo millor. Partint dels teus records, escrits anteriorment, elabora una petita entrevista per fer-li a algun membre de la família per buscar nova informació o informació més concreta sobre l'espai. Recorda de seguir un esquema de treball:
 1. Primer, pensa què vols extreure d'aquesta entrevista, a qui li faràs, com t'hi dirigiràs.
 2. Després, escriu tenint en compte la intenció del text. Pots anar llegint el que hagi escrit per comprovar que no t'hagi deixat res o per refer alguna pregunta.
 3. Un cop hagi acabat, fes una revisió final del text: comprova que respongui a la primera intenció del text, valora si n'has de modificar alguna cosa perquè s'entengui millor, etc.
 4. Finalment, fes l'entrevista i recull les respostes dels teus familiars.
3. Ara que ja tens tota la informació necessària, busca una fotografia d'aquest espai. Si no en tens cap a casa, pots buscar-la per Internet (a Google Imatges, al mateix Google Maps, o a qualsevol cercador d'imatges).
4. Fes una fotocòpia de la fotografia i utilitza-la per fer una obra d'art: pots retallar-la, afegir-hi informació, ratllar parts de la imatge per eliminar-les, afegir-hi text... Tot plegat t'ha d'ajudar a explicar la teva experiència en aquest espai.
5. Comparteix la teva experiència amb els companys.

4. Criteris d'avaluació

Proposem un conjunt de criteris d'avaluació per tal de valorar el treball dels alumnes:

- Participar activament a l'aula, en interacció amb el grup o amb el mestre.
- Interès, atenció i respecte per les intervencions dels altres.
- Comprendre textos curts i extreure'n les idees principals.
- Adequació del to, l'entonació i la modulació de la veu en lectures públiques, de manera que atreguin l'atenció de l'oient i siguin entenedores.
- Establiment de relacions entre les qualitats perceptibles i el que pretenen les imatges i els objectes.
- Consolidació de les estratègies adquirides en cursos anteriors en el procés de producció de textos: pensar, escriure, revisar.
- Reutilització d'objectes i imatges de l'entorn amb la finalitat d'explicar visualment experiències, desitjos i valoracions crítiques de l'entorn.
- Elaboració de produccions artístiques com a resultat de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.

5. Materials educatius

3.1 Presentació de Carles Fontserè

- A. Autoretrats de Carles Fontserè
- B. Cartell “Llibertat!”

3.2 Fotografies, pintures i textos de Carles Fontserè. La seva experiència a Catalunya

- A. Fotografies de Catalunya
 - Per projectar
 - Per imprimir
- B. Fitxes activitat textos
- C. Pintures de Catalunya
- D. Exemples activitat 1

3.3 Activitat final: Posem-nos en la pell de Fontserè!

- A. Fitxa activitat 2: posem-nos en la pell de Fontserè!
- B. Exemples activitat 2

6. Bibliografia

BATLLEM, Núria. "El fotoperiodisme de Carles Fontserè". Girona: Imatge i Recerca. 14es Jornades Antoni Varés, 2016. Disponible a: <http://www.girona.cat/sgdap/docs/p0hsl4ic-batllem-text.pdf>

Carles Fontserè: 1916-2016 [en línia]. Disponible a: <<http://www.carlesfontserè.cat/>> [Consulta: 18 d'agost de 2016].

F. RIUS, Núria. *Exposició "Carles Fontserè: photocitizen. Els projectes pendents"* [en línia] 17 de juny de 2016 [consulta: 20 d'agost de 2016]. Disponible a: <<https://nuriafrius.com/2016/06/17/exposicio-carles-fontsere-photocitizen-els-projectes-pendents/>>

FONTSERÈ, Carles. *Dos dècades novayorquines*, quart volum inèdit de les memòries de Carles Fontserè (1951-1957). Fons Carles Fontserè. Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany.